कायं बलेनोदकराक्षसम् । एतद्धं दर्शयामास कृतकर्मा नराधिपः" हरिवं० ११ अ० २१४१श्लो० कुवलाश्वशब्दे अस्य चरितानीति यत् लिखितं तत् प्रमादात् किन्तु धुन्धुमारशब्दे तच्चरितानि इत्येव तस्य पाठो बोध्यः । एतच्छब्दे च हरिवं० तच्चरितादिकथाऽलोक्या २शक्रगोपे श्रुतहधूमे ४पदालिके च मेदि० ।

धुर् स्त्री धुर्व–क्विप् वा टाप् । १चिन्तायाम्, २रथाद्यग्रभागे, ३यानसुखे ४भारे च अमरः "धुर्याणां च धुरो मोक्षम्" रघुः । ५अग्रे न० "अपांगुणानां धुरि कीर्तनीया" रघुः । "गौरिव गुरुणा नित्यं धुरं नियोज्यमानः" भा० आ० २३अ० "तेन धूर्जगतो गुर्वी सचिवेषु निचिक्षिपे" रघुः । समासे च समा० "न गर्दभा वाजिधुरां वहन्ति" सुश्रु० । "अतस्तुभिर्युक्तधुरं तुरङ्गैः" रघुः । नञ्समा० न च समा० । "न मामधुरि राजेन्द्र ! नियोक्तुं त्वमिच्छार्हसि" भा० व० १२अ० । अक्षस्य तु न च समा० । अक्षधूः । "प्रतिगृह्याक्षधुरावनक्ति" का० श्रौ० १८।२।२२ । ५हिंसके त्रि० । "दश धुरो दशयुक्तम् यक्षग्रामम्" ऋ० १०।९४।७ "धुरोधूर्भिर्हिंसितृभिः तनीवार्थे प्रथमा" भा० असंज्ञायामपि टाबन्तस्य क्वचित् तत्पुरुषे ङ्याप्योरिति हुस्वः । "तार्क्ष्यं मारुतं रक्षोभिर्वाजिभि धुरवाहिभिः" भा० द्रो० ९९अ० भावे क्विप् । ६पीड़ायां च ।

धुरन्धर त्रि० धुरां धारयति खच् खचि हुस्वः । १भारवाहके इषादौ "यस्माद्देवगणाः सर्वे स्थावराणि चराणि च । धुरन्धराङ्गे तिष्ठन्ति तस्मात् भक्तिः शिवेऽस्तु मे" हेमा० दा० । २धवृक्षे पु० मेदि० । ३तत्तत्कर्मनिर्वाहरूप भारवाहे च । "सन्त एव सतां नित्यमापद्धुरणक्षमाः । गजानां पङ्कमग्नानां गजा एव धुरन्धराः" हितो० । ४श्रेष्ठे च । "धुरन्धरः पुण्यकृद्देव तापसः" भा० उ० ३७अ० ।

धुरीण त्रि० धुरं वहति सर्वधुरादित्वात् पा० योगविभागात् ख । १भारवाहके अमरः । २श्रेष्ठे शब्दच० ।

धुरीय त्रि० धुरमर्हति छ । इषे राजनि० ।

धुर्य्य त्रि० धुरं वहति "धुरो यड्ढकौ" पा० यत् । तद्धितयपरत्वाच्च दीर्घः । १धुर्वहे इषादौ २कार्य्यनिर्वाहके "प्रागल्भमात्मा धुरि धुर्य्यवाग्मिनम्" किरा० । "धुर्य्यः कर्मनिर्वाहकः" मल्लि० । "समस्तकार्य्येषु गतेन धुर्य्यताम्" माघः । ३भारवाहके अमरः । ४श्रेष्ठे शब्दार्थचि० । ५इषभे हेमचन्द्रौषधौ च पु० राजनि० इषादौ "नाविनीतैर्व्रजेद्धुर्य्यैः" मनुः । "येनेदं ध्रियते विश्वं धुर्य्यैर्योनिमिवाध्वनि" कुमा० । "रात्रिर्गता मतिमतां वर ! सह्य शय्यां भाला द्विधैव मनु धूर्जगतो विभक्ता । तामेकतस्तव बिभर्त्ति गुरुर्विनिद्रो यस्या भवानपरधुर्य्यपदावलम्बी" रघुः । ७विष्णौ पु० । "स्कन्दः स्कन्दधरो धुर्य्यः" विष्णु० । समस्तजन्तुजन्मादिलक्षणकार्य्यनिर्वाहकत्वात्तस्य तथात्वम् भाष्ये उक्तम् ।

धुर्व हिंसे भ्वा० पर० सक० सेट् । धूर्वति अधूर्वीत् । दुधूर्व । ईदित् धूर्त्तः । "अधूर्वन् भूधरैर्भग्नम्" भट्टिः ।

धुवक त्रि० धू–कन् । १गर्भमोचके उज्ज्वल० । (धुया) ख्यातायां २गीतिभेदे स्त्री । क्षिपका० पाठान्तरे न टापि अत इत्वम् । ततः चतुरस्रां प्रेङ्खादिं इनि धुवकिन् । तत्सन्निहितदेशादौ त्रि० । ततः पिच्छा० अस्त्यर्थे इलच् । धुवकिल धुवकयुक्ते त्रि० ।

धुवन पु० धु–धू–वा क्युन् । १वह्नौ उज्ज्वल० "ये यज्ञे धुवनं तन्वते" शत० ब्रा० ११।२।८।५ । २चालकमात्रे त्रि० । "अयमस्तु पञ्चशरातुचरो नवनीपवनीधुवनः पवनः" सा० द० टी० ।

धुविल न० धूयते अनेन कुटा० धु–विधूनने इल । यद्भिसंधुक्षणाय स्वगृहमंदिरचिते याज्ञिकानां १व्यजने २तालवृन्तके अमरः ।

धुसु(सू)र पु० धूसूर+पृषो० । (धुतरा) ख्याते वृक्षे अमरः

धू कम्पने भ्वा० उभ० सक० सेट् । धवति ते अधावीत् अधौषीत् सग्ध० पा० मते प० सिचि नित्येट् इतिभेदः अधमविष्ट अधोष्ट । दुधाव । "यत् कानने धवति चन्दनमञ्जरीव" कविर० ।

धू कम्पने वा० चुरा० उभ० पक्षे तुदा० कु० पर० सक० सेट् । धूनयति ते धुवति अदूधुनत् अधुवीत् । धूनयाम् बभूव आस चकार दुधाव । दुधुविथ "चूतं धुनाति धुवति स्फुरितातिमुक्तम् । वायुर्विधूनयति केशरपुष्परेणून्" कविरहस्यम् ।

धू कम्पने स्वा० क्र्यादि० पादिश्च उभ० सक० सेट् । धूनोति धूनुते धुनाति धुनीते । अधावीत् अधौषीत् अधविष्ट अधोष्ट "धूनोति चम्पकवतानि धुनोत्यशोकं चूतं धुनाति धुवति स्फुरितातिमुक्तम्" कविरहस्यम् ।

धू स्त्री धू–क्विप् । विधूनने मेदि० ।

धूःपति पु० धुरः पतिः अहरादित्वात् पत्यादौ पत्वरत्वोपाध्यानीया वा । भारपतौ भारसहे पक्षे धुर्य्यति धूर्पति पति तत्रार्थे